

YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ

Günümüzde uluslararası ticaret küreselleşmenin etkisi ile büyümekte ve daha fazla öneme sahip olmaktadır. Ülkelerin ekonomisi ve kalkınmaları için vazgeçilmez olan uluslar arası ticaretle ilgili sorunların çözülmesi büyük öneme sahiptir.

Yabancı mahkeme kararlarının Türkiye’de tanınması ve tenfizi uluslararası ticarete ülkemizde yatırım yapan yabancı girişimcilerin en fazla merak ettiği hususlardan biridir. İlk önce tenfiz kavramını açıklamak gerekir ; tenfiz, bir mahkeme kararının sahip olduğu kesin hüküm kuvvetinin sonucu olarak maddi icra işlemlerini gerekli kılan, kamu gücünü harekete geçiren vassıdır. Mahkeme kararlarının verildikleri ülke dışında icra kabiliyetine sahip olabilmeleri için mutlaka tenfiz davası denilen ikinci bir davaya gerek vardır ve bu davalarla doğrudan icraları sağlanır. Aynı şekilde uluslararası ticari uyuşmazlıkları çözen uluslar arası hakem kararları da gerek verildikleri ülkelerde gerekse başka ülkelerde doğrudan icra gücüne sahip değildirler. Bu tür kararlarında icra edilmek istenen ülkede tıpkı yabancı mahkeme kararları gibi ikinci bir dava ile tasdik ve tenfiz ettirilmeleri gerekmektedir.

Tanımaya ise verilmiş yabancı bir mahkeme kararının kesin hüküm kuvvetinin Türkiye’de kabulüdür . Maddi icra işlemlerinin gerçekleşmesine yol açmadan sadece kesin hüküm gücünün kabul edilmesi anlamına gelir. Eğer icra işlemlerinin gerçekleşmesi amacı taşıyorsa o halde yabancı mahkeme kararının tenfizi yoluna gidilmelidir. Cebri icra olmadan yabancı mahkeme kararlarının sadece kesin hüküm niteliklerinin kabul edilmesi şu durumlarda yarar sağlayacaktır ; Türkiye’de açılacak bir davada yabancı mahkeme kararına dayanılarak kesin hüküm itirazında bulunulabilme, Türkiye’de açılan bir davada yabancı bir mahkeme kararına kesin delil olarak dayanılması ve yabancı mahkeme kararı ile Türkiye’deki idari makamlarda bir idari işlem yaptırılması.

Tanınmanın şartları ise tenfiz şartları ile büyük benzerlikler göstermektedir. İlk önce Yabancı mahkeme kararının, münhasıran Türk mahkemelerinin yetkisine girmeyen bir hususa ait olması gerekir. Mesela Türk Mahkemelerinin Türkiye’deki gayrimenkullara ilişkin davalarda yetkisi kesindir. Bu sebeple yabancı mahkemelerin Türkiye’deki gayrimenkullara ilişkin kararlarının tanınması söz konusu olamaz. Yabancı mahkeme tarafından verilen karar, Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmamalıdır. Yine bir diğer şart da yabancı mahkeme kararının, verildiği ülke kanunlarına göre şekli anlamda kesinleşmiş olmasıdır. Ayrıca Türklerin kişi hallerine ilişkin hususlarda, yabancı mahkeme, Türk kanunlar ihtilafı hükümleri uyarınca, yetkili kabul edilen hukuku uygulamak zorundadır. Fakat tanıma kararlarında tenfize ilişkin MÖHUK (Milletlerarası Özel Hukuk Usulleri Kanunu) 38/a’da belirtilen karşılıklılık şartı aranmamaktadır. Türkiye ile ilamın verildiği yabancı ülke arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yoksa tenfiz kararları uygulanmaz. Fakat tanıma kararları için bu geçerli değildir. Tanımaya kararları Türkiye ile arasında karşılıklılık anlaşması olmayan ülkeler açısından da alınabilir. Yine tenfizden farklı olarak tenfize ilişkin MÖHUK. 38/d’de belirtilen savunma hakkına uyulmaması şartı tanımada aranmaz.

Tanımaya usulü, yabancı mahkeme kararının hangi amaçla tanınması istendiğine göre farklılıklar gösterecektir. Türk Mahkemesine açılan bir davada kesin hüküm itirazında bulunulması halinde davaya bakan mahkeme kararının ön mesele olarak yabancı mahkeme kararının tanıma şartlarını taşıyıp taşımadığını araştırır. Bu durumda ayrı bir tanıma davası açılmasına gerek yoktur. Mahkeme bunu çözümleyecektir. Türk Mahkemesine açılan davada bir yabancı mahkeme kararının kesin delil olarak görülmesi isteniyorsa bu halde de mahkeme ön mesele olarak yabancı mahkemece alınmış kararın tanıma şartlarını taşıyıp taşımadığını araştırarak ve tanıma şartlarına uyduğuna karar verirse bahsi geçen yabancı mahkeme kararı o davada kesin delil olarak görülecektir. Türkiye’de yabancı bir mahkeme kararına dayanılarak idari bir işlem yapılabilmesi için (boşanmanın nüfus siciline işlenmesi gibi) idari işlemin yapılmasını isteyen tarafın Türk mahkemelerine başvurarak bu kararın tanınmasını istemesi gerekmektedir. Bu dava bir tespit davası olarak görülebilir.

Yabancı bir davanın Türkiye’de tanınma talebinin reddi halinde bu kararın Türk Mahkemelerinde kesin hüküm veya kesin delil olarak kabul edilmesi imkanı yoktur. Fakat bu durum böyle bir yabancı mahkeme kararı takdiri delil olarak kabul edilmesini engellemeyecektir.

Görüldüğü gibi yabancı mahkeme kararlarının tanınması Türkiye’de uluslar arası hukuk sisteminin genel olarak uyguladığı sisteme çok yakındır. Bu durum ile Türk Hukuku ile diğer hukuk sistemleri arasında kararlar bakımından yeknesak uygulamalar olmasını sağlamakta ve yargıya güveni artırmaktadır.